

# D i v o u s.

## I.

Milo bylo poseděti pod košatými lipami před starou rychtou, jež zároveň byla hospodou. Pěkně se tam ve chládku barvené z vrchnostenského pivovaru popíjelo, a hovor sousedům tam jen plynul, tak že chvíle jako voda na potoce utikaly. Hovořivali tu o všem: o vedru a úrodě, o panu vrchním a robotě, o událostech ve světě i ve vsi. Mnoho rozumu tu na krám se vykládalo, mnohá veřejná disputace tu mezi kantorem a mudrlantem Dvoreckým se odbyla: ale dnes kmotři a sousedé poznali, že leccos ještě v hlavě nemají, a že divné ve světě věci se dějí, o nichž se jim ani nezdálo.

Ten neznámý tam člověk na lávce pod lipou v natržených střevicích, s vakem po boku, vypravoval, a bylo jako v kostele. — Uměl vše jako kněz vyložití, mluvil, jakoby z knihy četl. Byl dále než za humny, bláznivá léta měl již za sebou, a prošel školou světa. Sousedé se starali, aby mu v hrdle nevyschlo. Z vojny a politiky dostali se v hovoru na pole jiné. Jen tak náhodou u vypravování zmínil se cizinec o přimrazování, a tu pochybovačný Dvorecký se otázal:

„Jak pak, když jste tak kus světa proběhnul a ledacos viděl, co soudíte o přimrazení? Já četnu, že to báhora.“

Vandrovní se tajemně usmál.

„Možná, ale co jsem viděl, to jsem viděl.“ A hned doličoval příkladem: „Sedím tak jednou v zájezdni hospodě na moravských hranicích — u druhého stolu bylo několik formanů, Němců. S jedním z nich dostal se nějaký vandrovník, již starý, do hádky, a zle to skončilo. Němci ho vyhodili. Po poledni formani odjeli, poslední ten, co hádku začal. Já šel silnici za nimi. Přijeli konečně do lesíku až k místu, jak tam u bílé skály říkají. Tu najednou ten poslední, ač rovno bylo jako na stole, nemohl s místa a nemohl. Koně zarazili, kola přestala se točit, a sám čeledín nadarmo se trhal a klel — až nad ním někdo hrozně se zasmál. Na bílé skále nad silnicí seděl onen pocestný a z plna hrdla se chechtal. Pomstil se; přimrazil vůz, koně i formana. Ten prosil, sliboval, nic na plat. Teprve když bylo k slunci západu, odmrazil Němce, aby nezčernal. Já to všecko viděl, a pak jsem s tím člověkem chodil přes půl léta.“

Sousedé se na sebe podívali. Jakoby na všechny hrůza i úžas byly dechly. Ten zajisté s ním nadarmo nechodil.

„To už nic neříkám,“ mínil Dvorecký.

„Ale vidíte, sousedé, na každého to moc nemá. Dítěti z divokých vajec to zaříkání neublíží.“

„Aj — z divokých vajec?“

„To jako takovému, které divé ženy podložily.“

„To byste měl starému Kudrnovi říci!“ smál se rychtář.

„Také se o něm povídá —?“ ptal se vandrovní.

„To ne, ale o dceři z jeho sestry. Je po vsi jeden hlaz, že to děvče je podložené. Jak to bývá — matka po porodu zemdlí a usne. Zle, není-li někdo u ní a nemá-li nekrťěňátko svatý obrázek na hrdle nebo kři-

žek: od lesa přišourá se divá žena, jako stín mihne se oknem, a děcko je v její moci.“

„A jináč hodné děvče to Kudrnovo!“ dodal jiný souseď. „Sotva by kdo věřil, ale podíváte-li se, divná věc: černé vlasy — skoro do modra, oči jako uhlem namalované, oboči skoro do sebe srůstající, a šedivé oči, podivné: žádná holka na celé kolatuře takových nemá. A k tomu jest přibledlá, drobňoučká. Jakoby ani ze vsi nebyla.“

„Podobná to jináč holka, a není divu, že Jenikovi Podholaovu udělala.“

„Ale kam to vede?! Co by to bylo za manželství? Jak pak třeba, až by měla toho nějakého kloučka a z nenadáni zmizela do lesů jako pára a zdívěla? Pak jsi vdovcem a nejsi. A jaké pak požehnání na statku? Vždyť je to přece jen čarodějnice!“

„Však on starý Podhola Jenikovi nadarmo poručníkem není. Dobře má, že mu brání.“

„Inu, toť! bude tak dvě léta déle za něj hospodařit,“ smál se Dvorecký.

„A pak má sám notnou starost. Takového starého. břichatého kmotra, jako on je, oženit, to není snadno. Dost se finti a mydli; však je jako mihule a pořád jako ve svátek, jen aby Rosůlkové do oka padl.“

„Nějaký vdovec?“ ptal se pucečný.

„Ano, ano, Podhola. tu z toho statku. Už mu vlasy skoro prokvétají, ale na ženění je celý žhavý. Oblíbil si Rosůlkovou vdovu, selku, a to vite, když starý začne bláznit, jest to hůř, než když začne ta mladá chasa.“

„Ona ho nechce?“

„I chtěla by, ale jest to . . . Inu ženská! Souží ho, klade mu lávky a zase okolkuje a vymýšlí. Tuhle jí musil slíbit, že nebude po celý rok pit, ani piva

ani kořalky, a on takhle rád tu skleničku. — Půl léta to už vydržel.“

„To já bych mu pomohl.“

„Však tamhle jde!“

Všichni se obrátili k návrši, s kterého od bílého statku mezi stromovím vyhledajícího muž krácel.

Slunce mezi tím bylo zapadlo a tichý soumrak nastával.

Bliž a bliže batolil se zaprášenou cestou starý Podhola. Kazajku hodil si přes rameno, tak že bylo vidět velikou jeho až na stehna sáhající květovanou vestu. Kulatý jeho obličej rděl se a leskl, malé, hnědé oči bylo sotva vidět. Se značného břicha mu sjel široký opasek, na němž pavim brkem bylo vyšito jméno Podholovo. Byl malé, tlusté postavy. Na nohou měl koženky po kolena sáhající, přes modré punčochy nízké střevíce.

Sousedé na něho pokřikovali, aby se zastavil.

Mocně sobě oddychuje a odfukuje stanul před nimi.

„Ta tě rozehřála, kmotře: pojd, ochlad se, ochlad!“

Ale Podhola nabízeného džbánu nepřijal.

„Tak to je, dostane-li se člověk hned před svatbou pod pantofel. Inu, vede tě na oprátce! Ale tu ten človíček, ten by ti poradil, aby se upejpat přestala.“

„Pantáto,“ spustil ihned vandrovní, „vy se tak usmíváte, jako byste nevěřil. Pro mne! Ale já jen tolik řeknu, že na světě jsou ještě nápoječky: ať to vypije ta vaše — uvidíte: bude chodit za vámi, a třeba pro vás do ohně skočí.“

Podhola se usmíval, očka se mu leska.

„To by byly čáry — inu ale, kdyby to možná . . .“

„Tak poslyš a sedni, kmotře!“ zvali sousedé.

Podhola podíval se na neznámého, pak jako by se byl rozhodl.

„Však ne, dnes ne! Neuveď nás v pokušení! Dej vám Pán Bůh dobrou noc!“

Již se otočil jak mohl, a valil se po vsi ku statku, v němž ve jménu synovce Jeníka hospodařil.

Sedláci se dali do smíchu.

„To mu pěkného brouka do hlavy nasadil!“ smál se Dvorecký. „Vsadil bych se, že mu to čarodějně piti spát nedá.“

„A opravdu víte?“ ptali se někteří cizince.

Ten se tajemně usmál.

„Proč bych nevěděl? . . .“

Už se soumračilo, pod lipami nastalo šero, ale hovor se tam ještě za dráhnou chvíli ozýval.

\* \* \*

Na konci vesnice stál na malém, táhlém návrší Jeníkův statek. Nad ním vypínala se volným svahem travnatá stráň, již hluboká, úvozová cesta prorývala. Nad tou byla zahrada Jeníkova statku, a naproti ní přes cestu rozkládala se taktéž zahrada u sousedního statku Krčmářova. Pod ním nedaleko cesty vesnické, s níž se úvozová spojovala, stála chalupa starého Kudrny, jenž dvacet let u granátníků vysloužil.

Té doby, kdy před starou rychtou pod lipami besedovali, spěchala úvozem svižná dívčina.

V hluboké cestě rozložilo se již šero.

Došedši pod zahrádku Podholovu náhle se dívka zastavila.

Z černého křoví oddělil se tam stín, jenž se jí v cestu postavil.

„Nebojíš se klekánice, že tak pozdě?“ ptal se vesele mladý Podhola. — „Teď před svatým Janem Křtitelem —“

Děvče pozdvihnuvši hlavu smutně se usmálo.

„Klekánice, vid, a ženky —“

Hoch jako by neslyšel.

„Tu kytičku za pasem komus natrhala, Toničko?“

Vzala skoro zvadlé květy a podala mu je mlčky.

„Vidiš, už budeš zejtra jinou vázat — z devatera kvítí. Dáš je pod hlavu, a bude se ti zdát — Toničko, poviš mně, co v svatojanské noci ve snách uvidíš?“ A chopil ji za ruce.

„Povím,“ odpověděla tiše hlavu klopíc.

„Poviš, a všecko! Nezatajíš nic?“

Tonička zavrtěla hlavou.

„Ale můj Bože, děvče, co je ti? Ty sotva odpovídáš.“ A přitiskl ji k sobě.

Tonička položila mu hlavu na prsa.

Jeník se k ní sklonil, a ona — co to? Tiše srdečně zaplakala.

„Toničko, Toničko, co je ti? Pověz!“

Přibledlá tvář se k němu obrátila, usmívajíc se a v očích leskly se jí slzy. „Všecko, všecko ti povím.“ Ale již vytrhnuvši se mu kvapila odtud.

Nežli se Jeník vzpamatoval, zmizela ve tmě.

„Boji se, aby si pro ni máma, divá žena, nepřišla! Haha!“ zaznělo nad Jeníkem za plotem u statku Krčmářova.

Jeník se rychle ohledl, však nikoho nespattil. Jen křovi tvořící plot jako pohnuté zašustilo. Mžikem vydrápal se nahoru, a vypínaje se přes houštinku snažil se neznámého uvidět. U samého statku mihlo se něco bílého.

„Bára!“ pomysll mladík. Pak slezl a kráčel úvozem do vsi.

## II.

Kudrna byl starý mládenec. Vyslouživ dvacet let na vojné převzal po rodičích už umrlých chalupu a něco pole.

Vše bylo čisto, bez dluhů, a tak se mu dost dobře dařilo. Povídali o něm, že ještě ukládá. Ženskou měl jen jednu rád: Františku Rouskovou. Ale přesvědčil se, že ho klamala. Od té doby s ní nemluvil a na ženění více nemyslí. Sestarál, i bývalá jeho milá měla vlasy již šedivý a říká jí „bába Roušková“. Její láska měla-li kdy k Tomášovi jakou, změnila se časem v nenávist.

Nenahlédla, že chybila, ale obviňovala stále Kudrnu, a odpustit mu nemohla. Starému granatýrovi hospodařila letitá sestřenice Hrábková. Radosti obou starých byla Tonička, dcera po sestře Kudrnové.

Dotčeného večera stála Hrábková u plůtku zahrádky, naslouchajíc zpěvu, jenž se od hospody večerním tichem rozléhal.

Vandrovni tam všechny rozveseloval. Za drahnou chvíli, když vše umlkalo, obrátila se, aby dovnitř odešla. —

„Ale, Tonko! — Jako duch tu sedíš, div jsem se nelekla.“

Zastavila se hledíc na děvče pod jabloní na drnovém sedátku zamýšleně sedící.

„Co je ti?“

„A nic, tetka! Přišla jsem z louky. Přemýšlím. Ale, tetka —“ a tu se zamlčela. Až po chvílce ptala se jaksí nesměle a ostýchavě: „Jsou opravdu divě ženy?“

„Co tak najednou? — Jak pak by nebyly?! Ale proč se ptáš?“

„I, tam na louce pořád o nich mluvili, a tolik, že se mi zdálo, že to nemůže být ani pravda.“

„Inu, holečku, já vim jen tolik: můj nebožtik šel jednou z práce, a Bůh ví, jak se tak stalo: zabloudil on k „Malému dolu“. Byl už večer. Ten se toho napovídal! Psičky, vyzlata viděl mezi křovím, a na dole při potoce zatancovaly lesní žinky. Pojala ho taková hrůza, že se dal na útěk.“

„Je to pravda, že děti kradou a své podkládají?“

Tonička upřela dychtivý zrak na tvář tetčinu.

„Já vim jen tolik: Nebožka má bába vypravovávala, že v Slavném jedné selce také divé dítě bylo podloženo. Bylo to děvče. Ale v svatojanské noci bylo mu právě devatenáct let, šlo na devatero kvítí do lesa a více se nevrátilo.“

„Jak to?“ ptala se Tonička dech zatajujíc.

„Přijde li takový divous v devátém nebo v devatenáctém létě lesním žinkám do cesty za svatojanské noci, když mají největší moc, vezmou je mezi sebe a ono zdíví.“

Tonička byla jako pěna. Sklopila hlavu. Dobře že ji povídává stařena do tváře neviděla, a hůře by bylo bývalo, kdyby ji byla mohla do srdce nahlédnouti.

„Ach, placno!“ ozval se v pozadí u dveřík drsný hlas.

V šeru tam stála vysoká postava Kudrnova.

„Ty toho doučeti namluviš! Jdi raděj spat, Tonko jdi!“

„Tak jdi, holka, jdi — ráno vstaneš před slunce východem. Musíš pro svatojanské kvítí.“

Tiše a mlčky odešlo zamyšlené děvče.

„Cos ji to zase namlouvala?!“

„Pořád chtěla něco o divých ženách vědět, že prý o tom na louce hovořili.“



„Ano, zase ji tam týrali. Už to propuklo, ty ani nevíš. Dnes jsem se toho dověděl! Vždyť o ní, o Toničce se mluví, že je divous — z lesní ženy!“

„Pán Bůh s námi! — Ale jdi, Tomáši, kdo pak by —“

„Tobě to arci nepřijdou povědět, ale to jistě Rousková síla to semínko . . .“

„Aby jim! . . . Čím pak jim ublížila? A proto byla chudinka jako slípka!“

„Však vím, odkud vítr — ale —“

Starý granátník se zamlčel, a pravice, již byl mávl, mu sklesla. —

Ve své šeré komůrce u okna, na němž rozmarina a muškát voněly, seděla Tonička. Ruce jí v klín sklesly, a šedé, veliké oči hleděly smutně a zamýšleně do tiché noci, jejíž hvězdy haluzemi ševelící hrušky před oknem na ni se usmívaly.

Už po nějakou dobu divné věci Toničce nadhazovali a uštěpačně se ji vysmívali. Ba některé z děvčat i z cesty se ji vyhýbalo. Ale dnes — dnes tomu všemu porozuměla. Vyčetly jí tam na louce děvečky Krčmářovy a sestřenice Bářina, že není z pravé matky, že je divous, že nesmí daleko do lesa, protože by si pro ni pravá matka, divá žena, přišla, že je kus čarodějnice, která Jenikovi udělala. — Ó to není možná, není! Proč jí strýc a teta nic neřekli? Či nechtěli mít hanbu přede všemi? Mohli by jí mit tak rádi, kdyby byla — — A nesměla by Jenika milovat! Že mu udělala? Srdce se jí trásló v jeho přítomnosti, mluvit skoro nemohla, byl-li na blízku, prve než jí pověděl, že jí má rád. Ona mu udělala! Že by s ní byl nešťastný, povídali, že by měla spásu jeho na svědomí! A jestliže on — — Nemohla domyslit; srdce se jí sevřelo, až hlavu sklonivší tvář si zakryla.

Na zápraží Jenikova statku stál tou dobou zamilovaný starý Podhola poručník.

Měl jen koženky na sobě, vestu byl odložil. Byl vlažný, červenový večer. Ruce strčil za opasek a zamýšleně díval se ku hvězdám. Noční větřík ochlazoval jeho plné, rudé tváře. Na mysli měl Rosůlkovou, tu statečnou, černoookou čtyřicátnici vdovu. Byla to ženská! Veliká, plná, zdravá jako řípa. Jeho nebožka byla stínem proti ní. Jak si tu vdovu zamiloval! Pořád ho něco k ní táhlo, všecko bylo pěkné a pořádné jen u ní. Kdykoli k ní chvátal, nešel nikdy s prázdnou. Tu jí přinesl láhvičku dobré rosolky z města, tu perník a marcipán, jindy zase květovaný šátek nebo plínu na hlavu, a byl rád. zavděčil-li se.

Lidé se divili, že Podhola mající pět křížků na zádech tak se zfantil.

Což Rosůlková — má sice statek, ale zadlužený a chce si pomoci penězi Podholovými, které zdědil a nachamčil. Jak ho umí dráždit, jen aby si ho více přikovala!

Teď přemýšlel zamilovaný vdovec, že ho jeho Marketa až do plnoletosti Jenikovy odkládá. Ještě dvě léta — ale nač to? Však by dobře i její i Jeníkův statek zastal, proto by se poručnictví nad Jeníkem vzdávat nemusil.

Takovou dobu! — Hlavou mu kmitla myšlénka o nápoji a vandrovním. Což, pravda by to mohla být, takoví lidé jsou zkušení. Takhle aby ona sama pak řekla: „Pojď, Vašičku, budeme svoji!“ Kulatý obličej jeho se ještě více zakulatil, a úsměv tajně blahosti rozšířil mu ústa.

„Dobrý večer, strýče!“

Synovcovo pozdravení prudce pronesené vyrušilo Podholu z milostných snů.

„Strejče, dobře že jsme o samotě. Promluvme slovo mezi čtyřma očima. Žádám o něco, oč jsem už několikrát žádal. Chci se ženit.“

„Ženit? Aj! Inu — ale máš dovolení od pánů ze zámku?“

„Měl bych, kdybyste vy chtěl.“

„Proč bych nechtěl?“ odpovídal lživě poručník.

„Ale nedají. A koho medle?“

„Však vite. Buďto Toničku anebo žádnou!“

„Jen ne tak zprudka, bujné hřibátko! Což děvče — podědi slušnou věc; ale slyšel jsi, co se povídá. To není maličkost. A pak tu je jiných, tobě rovných!“

„Bára Krčmářová? vidíte!“

„Není to hodná nevěsta? Hospodářská, hodná —“

„Slejfirna.“

„A což ta tvá holubička!“ rozdrážděně odpověděl strýc. „Je to tichá vodička. Však stará Rousková dobře pamatuje, a zařekla se na to —“

„Ó vim, proč se téhle kliky chytáte. A mé děvče —“

„Ale, Jeniku — vyjednej si to na zámku!“

„Vyjednám, a uvidíme, kdo půjde dříve k oltáři, vy nebo já!“

Nepozdraviv zprudka odešel do stavení.

### III.

Nastal den před nocí svatojanskou, tajemnou, divoplodnou.

Ani den před touto nocí není všedním, a část kouzel těch a divných účinků chová také. Čarovné kvítko totenu dne toho zvláštní má působivost, a za rosy natrhaný tovránek na hrdle zavěšený mocněji než jindy tužbou srdce mláďenců naplňuje a k divčině vábí.

Před slunce východem natrhej devateré kvítí svatojanské, rozetřes v jizbě pod stůl, a když vonná travina uvadla, po slunce západu kravám dej a plné dojačky mléka nadojiš .

Nastalo ráno svěži, červenové. Bylo před slunce východem.

Od vesnice vine se k východu do strany cesta krivolaká zde úvozem, zde zase na výšině, až v tmavém lese mizí. V pravo pod lesem úpad, v levo stráň z části lesem pokrytá.

U lesa stál starý Podhola s vrchu do vsi pohlížeje. Nevšímaje si tiché, ranní krajiny přecházel netrpělivě. Chvilkami se zastaviv dolů po cestě nazíral. Teď vystoupila z úvozu dívčina, již se blíží.

„Dej Pán Bůh dobré jitro!“ Tonička pozdravila. Byla ubledlá a smutná. Jisté že noc probděla.

Podhola se zamračil a neodpověděl. Díval se před se, jakoby neslyšel.

Dívčinu to zabořelo. Čím mu ublížila? Pěkně ten den začíná! — Zabořivši v levo kráčela steznicem do výše, kde nad lesem na stráni chtěla natrhat svatojanského kvítí.

Podhola shledl zase nějakou ženskou. Měla koš na zádech, kráčela zvolna; již udýchaná zastavila se před ním stará Rousková, bába vráskovitá, neveliká.

„Dej Pán Bůh — kmotře Podholo! To byste měl neštěstí, kdybyste mne, starou bábu, byl potkal. Ale přišla vám juž do cesty panenka“ — a při tom jízlivě se usmála, „ta pospíchala na ten tovránek. Však ona ví proč. Jen si všimněte, je všeka bledá a přepadlá. Inu, jde noc svatojanská. Uvidíte, že dnes večer nepůjde k ohňům poskočit si a zahalekat.“

„Proč myslíte, Rousková?“ ptal se. Podhola po cestě se rozhlížeje.

„I dnes v noci bude tomu devatenáct let, co se narodila, a dnes jest v moci divých; vyjde-li, unesou ji a zdivěla by. Dnes divousové blednou. Uvidíte, že dojde na má slova: ani krokem nehne se ze stavení. A ten váš Jeník,“ mluvila jsouc už jednou v proudu, „jako slepý. Včera byli zase pospolu, jak mně Baruška Krčmářová pověděla.“

„Aha, proto přiběhl jako divý a hartusil, abych mu se ženit dovolil.“

„To ho zase popíchla. To víte, ta pořád hada podsazuje. Které pak hodné děvče by samo o vdavkách mluvilo! Ale což, ona se stydí jako koza v zeli. — Ale, kmotříčku,“ spustila Rousková lahodnějším tonem, „co vám nepovím?! Víte-li pak, kdo také šel dnes na tovránek?“

„Kdo?“

„To si můžete pomyslit — Rosůlková! Viděla jsem, jak k „Homolce“ spěchala. Té na vás záleží! Jako mladice se do vás zakousla.“

„Ale jděte! To snad —“

Tvář Podholova usmívala se.

„Na vlastní oči jsem viděla. Ale co vás povídáním zdržuju!“

„Opravdu jste viděla?“

„Snad bych vám, stará osoba, v hrdlo neřihala? Ale, kmotřinku, již kolikráte jsem chtěla vám říci: tu vaši mez u mé chalupy skoro pošlapete, a mé koze by byla dobrá. Copak by vám ublížilo —“

„Inu jest to hezky široká mez, skoro —“

„To ani nepoznáte.“

„Tak si ji zdělejte! Ale s Pánem Bohem! — Musím jít.“

Podhola se rychle z hovoru vytrhl a kvapil cestou dolů naproti muži, který z úvozu byl vystoupil. Starý vdovec dal se do řeči s vandrováním, jenž v ho-

spodě přenocovav, nyní statně a vesele dále do světa se ubíral. Zastavili se, pak zase kráčeli do vrchu. Když pak u lesa se rozcházel, vtiskl Podhola cestujícimu dva lesklé dvacetníky do ruky.

Dnes byli všichni spokojeni a veseli. Vandrovni pohazuje zvučícími stříbrňáky na dlaní usmíval se, usmívajíc se „starým bláznům“ kráčela Rousková lesem, a usmívaje se pln spokojenosti chvátal Podhola do vsi.

Jen Tonička nasbírajší plnou měchovku květů a vonné trávy, usedla na omšný pařez starého buku a smutně hleděla se stráně do údolí ještě v stín zahaleného.

Vrchy a hory rděly se již a zářily, růžová oblaka na nebi bledla před sluncem, jež za kladským Borem zazářilo.

Po celou noc nebyla oka zamhouřila, nedalať jí starost spáti. A když k ránu konečně na chvílku podřimla, lekaly ji znova divné sny o ženách a vyžlatech. Jak to má vše Jenikovi říci? Však on to beztoho ví, lidé zajisté mu vše donesli. — Jsou všichni proti ní — vyhýbají se jí, a nevšimnou si ani, pozdraví-li.

„Už jsi nasbírala tovránku?“ ozval se za ní hlas. Tonička se ulekla.

Ve vřesu a vysoké metlici stála dívčina tmavé pleti a černých vlasů. Hnědé, lesknoucí se oko upřela na Tonku, jež před tím pohledem závistným se zachvěla. Mlčela.

„Všecko všudy vybíráš, že nám nic nezbude, a ty bys nemusila. Ty i bez tovránku očaruješ.“

„Všecken jsem tu nechala, ani jednoho neutrhla, můžeš si ho, Báro, vzít, mnoho-li chceš.“

„Vida dobrotivou! Inu arcí, ty máš už Jenika jistého . . . jestliže se dnes mezi čarodějnice neztratíš!“ zasmála se Bára jizlivě.

Tonička zbledši povstala.

„Báro!“ vzkřikla; ale dále nemohla. Hrdlo se jí stáhlo.

„Jen se zlob, zlob — pro pravdu! Já se ani tebe ani tvých čar nebojím, jsem počestná a nemámím hochy jako někdo. Aspoň se mně lidé nevyhnou a mohu na celý svět.“

„Viš na mne něco?“ tázala se Tonička chvějícím se, pláčem prosyceným hlasem.

„Což já — ale celičká, ves! Jen se tak nestav! Každý aby se tě bál: však to dobře vědí, a nesmíš ani na lidi . . .“

„A proč bych nesměla?“

„Přiď jen dnes k ohňům a uvidíš! Zařekli se na tebe, že divouša nebudou mezi sebou trpět, rozumíš? Abys věděla, co to je, hochy mámit!“

„Přestaň!“ vzkřikla Tonička. „Co jsem ti udělala? Pro Jeníka se na mne sápeš? Bůh je můj svědek, že za to nemohu! Vezmi si ho, jde-li to!“

„Oči bych ti vyškrábala — ještě dělá milosti!“

Tváře Báry Krčmářovy se rděly, oči její zlosti se leskly.

„Jen přiď — ty divouse!“ a mrsknuvši nenávislným pohledem po ubohé dívce zprudka uzal svůj sebrala a odešla.

Tonička stála tu chvějíc se jako omráčená, a bez hnutí dívala se za Bárou, až tato do lesa zašla. Odtud ještě hlasitě:

„Divouse, divouse!“ zazvučelo, a temná ozvěna lesní opětovala: „Divouse, divouse!“

Zarmoucenější, než byla vyšla, vracela se neť gránátňikova.

Pod lesem u cesty odpočívala o koš opřená stará Rousková.

„Už učarováno, panenko?“ ptala se, a na zvadlých rtech objevil se jizlivý úsměv.

Tonička, krácející zamyšlena, uleknutím pozvedla hlavu. Pak nepromluvivši jako hadem uštípnuta rychlejším krokem domů chvátala. Navrátivši se nerozestřela sama svatojanské kvítí na trnože starého lipového stolu. Vymluvila se, že ji hlava bolí. Odešla do své komůrky.

\* \* \*

Starý Podhola stav se Jenikovi, synu bratrance svého, poručníkem, nešetřil dvacetníků ani jiných darů vrchnostenskému úřadu, aby zamezil předčasné prohlášení, jímž by synovec za plnoletého uznán byl. Dary ty dovedl sobě na statku nahradit.

Mladý hoch začal teprve o statek naléhat, když si Toničku zamiloval. K ženění bylo třeba svolení poručníkovy i vrchnostenského.

Tu Podhola nabízel Jenikovi Báru, dobře věda, že hoch děvče to nemiluje. Krčmátovi byli by rádi dceru na veliký a nezadlužený Podholův statek dostali, a sama dcera nedala se nutit, protože Jenika měla ráda.

Stará Rousková všemožně jim byla nápomocna. Nenávidělať Kudrnu a tedy i Tonku, a pak za své namáhání docházela u Krčmářů všelijaké odměny a podpory. Rousková hlavně to byla, jež ponenáhlu ty divné řeči o Toničce rozšířila. A řeči ty snadno a brzo po vsi se ujaly.

Starý Podhola byl tomu rád, že se oč opřít měl. Pověst o Toničce a jejím původu byla závažným důvodem. —

Jenik pověsti té nevěřil. Čím více prudkému hochu odpor činili, tím více o povolení usiloval. Už i hrozil. Bylo třeba rozhodně se bránit.



Té doby, kdy Tonička rozžalostněná ve své komoře dlela, zavolał si Podhola Jenika do přístěnku. Pověděl mu, že si včera prudce počíнал, že nemohl s ním promluvit, a vykládal mu znova důvody, aby Toničky nechal.

Opětoval vše, co lidé o ní mluvili.

„Ty nechceš věřit,“ doložil. „Ale tolik ti povím: uvidíš, že dnes Tonka mezi hochy a děvčata k ohňům nepříjde. Bojí se, aby si ji divé ženy nevzaly. Je v devatenáctém létě, a je noc svatojanská. Nepříjde-li, tak už je všecko jisto: pak to nebyly řeči jen tak ledabylo.“

Jenik se dal do smíchu.

„I to jsem rád, strýče, aspoň se přesvědčíte. — Uvidíte, že tam bude, a stojím za to, že s ní přes oheň přeskočím!“

„Ještě neskákej . . . a kdyby, ta řeč vždycky na ni zůstane, a do smrti by se o tvé ženě povídalo i o tvých dětech.“

„Však oni zase přestanou.“

Jenik byl vesel. Těšil se, jak se budou lidé divit, až si ji k ohňům přivede.

Celé dopoledne neměl stání. Obcházel chalupu Kudrnovu. Byl by rád s Toničkou promluvil. Však vidět jí nebylo a před domkem seděl starý granatýr silně ze své „dláhy“ bafaje. Teprve pozdě odpoledne zahlédl Toničku v zahrádce pracující. Zastavil se u plůtku.

„Toničko, jdu si pro koště,“ začal vesele hovor. „Naše bouda bude největší. To bude ohniček. Ale ty zase hlavu klopiš včera, dnes — tak se mi svěť!“

Děvče naň upřelo veliké, šedé oči, a usmávši se smutně pravila:

„Však ty viš!“

Co vím! Snad ne ty hloupé řeči?!"

Zaradovala se. Nevěří, co povídají. Kývla hlavou.

„Proto? I nech je mluvit, řeč je řeč. Já tomu nevěřím. Však oni zase přestanou, a ty také na to zapomeneš, ještě dnes, až se dáme u ohňů do skoku. Já se pro tebe na večer stavím, chceš?“ A usmíval se.

Tonička mlčela. Zaradovala se, byla by málem ochotně svolila, ale tu se jí před očima kmitli Roušková, Podhola i Bára.

Celá ves je proti ni, tak si domýšlela. Což aby jí tam něco ztropili? Nesnesla by to, a nejvíce jí při tom bylo o Jeníka a strýce. A ti lidé ji tak ublížili!

„Dnes tam nepůjdu!“ odpověděla a smutně sklopila hlavu.

Jeník byl u vidění.

„A proč?“ ptal se táhle.

„Ne, já tam nemohu. Neměj mi za zlé, Jeničku. Ničím jsem jim neublížila.“

Jeník šel na jisto, těšil se tolik. Byl sklaman.

„Snad pro ty lidi? Jen ať se někdo opováží. Toničko, když tě pěkně prosím —“

Děvče v nitru zápasilo.

„Ale, Jeníku. proč? Ne, nezlob se, ale —“

„Tak opravdu nepůjdeš? Ukážeš jim, že je to všechno lež o tobě.“

„Nemohu!“ zašeptala. „Ty snad nemyslíš jako oni, není třeba, abych tobě —“

„Prosím tě ještě jednou.“ Tvář mu rudla, oko se lesklo a prudká jeho krev hrála. „Nepůjdeš?“

Tonička mlčela.

„Tak si tu zůstaň, ty paličatá, a jdi si třebas mezi žinky.“

Obrátiv se kvapem odtud pospíchal.

Tonička priskočila k plůtku. Chtěla vzkřiknout za ním. Nemohla. Již zmizel mezi stromy, a ona dosud jako zkamenělá v tu stranu hleděla.

„Jdi si mezi žínky, mezi lesní žínky!“

Také on?

#### IV.

Nastal večer noci svatojanské, tajemné, divoplodné. —

Co beze květu po celý rok, rozkveje zlatým květem ve stínu jejím, šum stromů stává se řečí srozumitelnou, a kvítka za tajemného večera orosená, věští a budoucnost odhalují.

Všeliké koření dnes divné je moci. — Plazivý had svléká v záti hvězd kůži svou veškerý neduh hojící, a poklad ve tmě zemskou zakletý ohlašuje se modravým plamenem, jenž houštinami prokmituje.

Dnes bytosti nadpřirozené zvláštní mají moc. — Aby zapuzeny, kouzla a čáry zmařeny byly, planou po vrších a horách ohně. Však v hlubiny lesů a na „smutná místa“, jakáž každá dědina má, moc jejich nesáhá, a neradno, aby člověk tam zabloudil.

Černý les táhne se za Dobrošovem. Smutný les, mlčelivý a tajemný, jako by podsoukale před se hleděl. Jsou místa v hlubinách jeho, jež poutníka o pravném poledni postrachem naplňují. Jdeš a jdeš: aj, někdo jako by ze stínu se vyhoupl, podívá se ti náhle do očí, uztíš zrak příšerný, a nežli se vzpamatuješ, to tam tajemné vidění.

Za vsí u cesty pod lesem stojí chalupa, krčma. Tam opuštěnou silnici Podhola se batolil. Noc již nastala, hvězdy zářily. Nedaleko hospody stanuv rozhlížel se. Tam na tmavém kopci plane oheň jako veliká, krvavá hvězda, a hle! Světélka jako veliké

mušky svatojanské kol do kola v pohybu vlnivém se kmitají. Teď jedna vzletla do výše — ostatní za ní. Tam zase oheň — tu opět boudu zapálili — v okolí po horách výše, níže planou ohně svatojanské. Již i na vrších kolem Dobrošova zahořely — tam na Homolce největší. To je zajisté Jenikova bouda. Hle, již koště jako drak ohnivý do výše srší, a déšť jiskrový padá k zemi. Slyš, pokřik, jásot a hluk! Jako by krvavé meteory pod nebesy sršely: vzlétají, padají, a radostný pokřik jejich vzlet i pád doprovází.

Všecka pohorská krajina oživila. Je vidět ohně, je slyšet hlasy, postav však zřítí není. Ale tam na lučině u potoka ze stínu olší vynořila se tmavá postava, samojediná. Zajisté to dívčina, jež pravici bílým šátkem ovinutou devaterý květ trhá, aby jej spleťší pod hlavu dala a sen věšticí snila. Noc před svatým Janem, tajemná, divoplodná. —

Chvili stál Podhola. Vstoupil do krěmy. V trámu zaražená louč matně hořela.

Hospodský samojediný u kamen seděl, podřimuje. Vše bylo odešlo k ohňům.

Nemálo se podivil vida Podholu, jenž půl léta už u něho se nestavil, aby do pokušení uveden nebyl.

„Aj, vzácní hosté k nám!“

„Matěji, mám cestu, nu, a jedna na posilněnou neublíží. Ale jen jedna, rozumíš! Však ty nepovíš!“

„Ano, pane ženichu; ale ani jedné nemám. — Včera mně věđerko došlo. Ale dobrou tam mám, rozumíš, takovou nepils, a na cestu Ale kam tak pozdě?“

„Inu,“ usmíval se vdovec, „čarovat. Nu, přines čtvrtku!“

Stalo se.

Podhola ulízl a oblízl se.

„Hm, jak náležel!“ A již obrátil sklenku dnem vzhůru.

„Ale co!“ pozoroval ji proti světlu, „takový čejčlík jako moucha!“

„Ani tři takové tě nezabijou.“

„Dva jistě ne. No tak . . .“

A Matěj nalil. Upil do polou.

„To ta chasa venku rádí. Všecko je tam. Nebojíš se tu sám tak u lesa?“

„I vic se povídá, brachu — ale do ‚Malého dolu‘ bych nešel. Tady na kraji není nic. Nu, ještě jednu!“

„Inu, nevím. Ale hřeje. Nu, když jsem začal — na kuráž!“

Hospodský přinesl a zase dali se do řeči. Podhola byl v proudu. Vodka ho rozechřivala. Tak dlouho ji nepil, a ten Matěj uměl tak domlouvát. Však nic nepoví, a proč by povídal? Do lesa ještě času dost, a třeba chuti k tomu.

Jako by ani nepozoroval, že Matěj znova a znova nalévá. Uměl to pěkně otočit.

Mluvil o vdově Markétě a chválil ji Podholovi. Konečně vytáhl z něho rozumy.

Když na starém ciferníku ručička ukazovala jedenáctou, vstal zamilovaný vdovec, v tváři jsa od pití zardělý.

„Jen kuráž!“ breptal, „jen kuráž!“ a vyšel ven, ne na příliš pevných nohou.

Zamířil zrovna k lesu. Šel zvolna. Od lesa vál vlažný větřík.

Podhola rozepjal vestu a sňal čepici. „Devatero vršků,“ hovořil sám s sebou. „Zavařím je, pak přijdeš sama, Markytko. Sama, haha! Bríza, jedle — verpán\*) Ne, tak ne! — Jak to ten vandrovni

\*) Modřín.

povidal? Bříza, jedle, verpán . . . jaké pak ještě? Čert aby ty stromy všechny — jedle — ahá — borovice —“

Zašumělo, zašelestilo nad ním. Umlknul. Stál u lesa.

„Vašičku, tu na kraji nic! Jen kuráž! Viš, Markytku —“

Vstoupil do lesa. Motal se ve vřesu a v mlázi, zastavil se a naslouchal. Z dále zazníval táhlý hukot lesa. Kdes mezi stromy zaleskla se svatojanská muška.

„Ohou! Kdo pak tu cára s lucernou? Také devatero vršků!“

Ohnul mladou břízu, s níž vršek uřízna, schoval jej do kapsy.

„Verpán — jedle — kde pak jen jsou ty jedle? Také bříza —“

A zase nevěda, že vršek březový má, mladou břízu o vršek oloupil.

„Verpán, Markytko — bříza a —“

Motaje se do lesa zacházel mruče a sám s sebou rozmlouvaje.

\* \* \*

„Kdes tak dlouho, Kudrno?“ ptala se Hrábková sedíc na večer před chalupou.

„Zastavil jsem se na rychtě. Jsou tam sousedé. Ale brzo mne vyštipali. Ptali se, šla-li Tonka k ohňům.“

„Ó, to ubohé děvče, co se to jen proti ní spiklo?“

Stará tetka vypravovala teď, že se před tím do děvčete dala, že bylo všecko utrápeno, a neslevila, až prý vše povědělo.

„Stěžovala si tolik, vymlouvala jsem jí dost a dost.“ „Jak mám mezi ně jít?“ odpověděla.

Kudrna zaklel.

„Vždyť jsem to věděl — to ta čarodějnice Roušková! Však já jí — kde je Tonka?“

„Šla do komory; nutila jsem ji, aby šla přec na lidi, ale živou mocí se bránila. Jisté že tam o samotě pláče.“

„To ji neodpustím, po letech zase s ní promluví!“

Starý granátník vešel do chalupy, aby promluvil s neteří.

Však brzo se vrátil. „Není ani v komoře, ani ve světnici.“

Šel za chalupu, do zahrádky, volal, ale nikdo se neozýval.

„Snad šla přece k ohňům,“ mínila Hrábková.

„Ó jisté ne. Jestliže uvěřila těm řečem a — šla-li . . . ha, mohlo by to tak být! — do lesa, do Dolu, aby se přesvědčila.“

„Matko svatá!“ spráskla stařena uleknutím ruce.

„Jdi, Tomáši, jdi se po ni ohlednout!“

„Půjdu k ohňům, a není-li tam, šla jisté do Dolu!“

„V ten čas, kdy každý leká se přes práh, ona si jde — děvče, děvče! . . .“

Kudrna již byl odešel.

## V.

Několik stezniců vede ze vsi k dobrošovskému lesu. Jeden z nich vlna se travnatým úpadem, jehož boky tu a tam křovím jsou porostly, v lese mizí. Tudy lze nejdřív přijíti do pověstného po okolí, smutného místa „Malého dolu“, hluboko v lese, tichého a pustého.

Tudy Tonička kráčela majíc přes hlavu bílou plenu. Častěji se zastavila.

Ohně po výšinách plály, a do úpadu až zaléhal temně jásavý pokřik a zpěv hochův i děvčat.

Kráčela neodhodlaně, až stanula na kraji lesa. Před ní zelo černé, hluché lůno lesa, jako nekonečné, a z něho tajemný šelest i šum zazníval. Teď větev na kraji se pohnula, jakoby ze tmy kývající, a noční pták zakřehotal.

Děvče, v jehož mysl vši silou všechny pověsti a řeči o tomto místě se vracely, zachvělo se úzkostně kolem se ohlízejíc. Snad tu sedí kdes na párezu v zelené sukničce lesní žínka, majíc černé, až po patu sáhající vlasy rozpuštěné . . . Nikde nic. Jen břízy na kraji zašelestily, a táhlý šumot lesa se ozval. Rostl, mohutněl, až daleko v hlubinách zanikl. Mateří douška voněla, rosa na trávě a květinách chladila Toničce nohy.

Pokročila dál.

Není slyšet štěkot vyžlat po lese těkajících. Jen cvrček v trávě se ozýval. Stanuvši u samého lesa ještě jednou ku vsi se obrátila. Co ten košatý javor se černá, to je u nich: strýc — tetka . . . Jeník . . . Jeník! Táhlo ji cosi zpět, chtěla se obrátit. Ne, ne! Ať se objeví pravda! Divous se více nevrátí! Zachvěla se. Není-li, ó pak směle všem se postaví.

Tam na Homolce planula veliká bouda. To jest jeho oheň.

On také řekl: „Jdi si k žínkám!“ Znělo jí to v duši. Podstoupí to.

Kvapně se obrátila. Již se nad ní setmělo. to tam hvězdnaté nebe. tu ještě mezi kmeny vidět planoucí v dáli oheň, a již jest šero, jest tma. Pokřičovala se, jala se potichu modliti.

Tonička vniká dál a dále — ohlíží se plaše, slyší tlukot svého ustrašeného srdce. A starý hvozd tichý,



mlčelivý, jakoby dřimal. Teď! — Děvče sebou trhlo. Ach, to potůček ve tmě zahrčel. Přiblížila se k němu.

Půjde po jeho toku a dojde do onoho nešťastného Dolu.

Mladé olše skláněly koruny nad vodou. Ticho, jen vlnky hrčí.

Co se tmou mihlo? Již to zaniklo ve tmách, a tu zase — tu zase — jako ohnivý déšť — svatojanské mušky kolotají se kolem jako létající jiskry v rychlém, zmitavém letu. Hasnou, mizejí a zase jako by neviditelná ruka jich chomáč do černého vzduchu byla rozhodila.

Tonička stanuvši hleděla na ně. — Zнала je, a přece ji strachem naplňovaly čím déle na ně pohlížela. Co to za tvora? Jen v noci létá a záti, tiše, beze zvuku. Přeletěly přes ni, kolem hlavy.

Spěchala dál.

Křoví zašumělo, a děvče v stranu tu napjatě se obrátilo trnouc. Teď snad vyjede na jelenu lesní žinka, a kolem přihrne se dav vyžlat. Zase bylo ticho. Břehy potoku se čím dále tím více šířily, a víc a více blížila se k „Malému dolu“.

Tam tetky Hrábkové nebožtik muž viděl tancující u potoka lesní žinky a kolem v křovinách i po stráni pobíhali psi — vyžlata. Tam roste divné bejli, že překročí-li je člověk, tak snadno se odtud nevyplete. Nebylo slyšet ani štěknutí ani zavýti. Proč se vyžlata neukazují, snad ji nechtějí bránit?

K potoku v „Malém dolu“ zabloudil starý kantor vraceje se od muziky. A když kmen přes potok položený přejít chtěl, uviděl tam mužika.

„Nepustím tě, až zahraješ!“ žádal na kantorovi, a ten hrál a hrál, až mu ruka umdlěla. — Ráno se probudil za potokem. Hrál vodníkovi.

Strašné to příhody, strašnější na ně pomyslení v tmavém hvozdu, když jest k půlnoci. Proč se sem odvážila! „Divousi — divousi!“

Teď se jí dech zatajil, srdce měla jako kroupu. Nevolať jí někdo?

„Toničko, Toničko!“ zaznělo z daleka temně jako z hrobu, a temněji po lese se rozléhalo: „Toničko, Tonko!“

Děvče se křížovalo odřikávajíc bez vědomí modlitbu za modlitbou. Bylo jí do pláče. Třesouc se jako plachá laň ustrašeně se ohlížela. Pudilo jí, aby se obrátila na útěk.

\* \* \*

Zamilovaný Podhola šněroval les, sem a tam se brousil a potácel, mruče a hovoře. Již měl plné kapsy vršků kouzelných. Bylť mu vandrovní za dva dvacetníky poradil, aby v noci svatojanské v lese devatero vršků uřezal, je svařil a odvar Rosůlkové pít dal, — že bude pak ona za ním chodit.

Na kuráž se opil. — Neodolal pokušení věda, že toho večera nikoho v krémě nebude a že hospodský nepoví. Teď došel na vršek na nevelikou paseku kolem dokola černým lesem obroubenou.

„Verpán — brslen — ještě brslen — jedle — osy —“ zamlčel se.

Tam na pravo na mýtině vynořila se ze tmy vysoká, tmavá postava. V Podholovi to hrklo. Stojí mlče jako sloup. Šel, postava dala se s ním zároveň do kroku; zastavil se, a tajemný stín stanul zase. Podhola začal něco mluvit, slova pletla se mu na jazyku, a malá očka jeho se vypoulila. Zkusil to ještě jednou. Hnul se, šel, stín dělal co on. Podhola začal se pamatovat.

„Chval každý duch Hospodina  
a Ježíše, jeho sy —“

Nedořekl — černá postava jakoby najednou se vyhoupla — rozběhla se, a strašný ten stín letí zrovna k němu.

Vdovec vytrhnul se pádil co mohl do lesa jako slepý. Opasek mu sjel — dlouhé jeho šosy za ním poletovaly. Funěl, pot mu na čele vyvstal. Jak se mu zle utíkalo! Slyší kroky za sebou, křoví šustí prudce, někdo za ním je rozděljuje. Teď klopýtl a již koulel se jako soudek se stráně dolů. Loučil se se světem. Teď zaraziv se ležel tu jako dřevo. Zamhouřil oči. Nad ním se ozval strašlivý chechtot. —

\* \* \*

Jenik se u ohňů hlučně veselil. Planoucí koště nejvýše házel, nejhlučněji zahalekal a nejopatrněji oheň přeskakoval. Ba i Báry Krčmářovy si všímal, nestrane se jí jako jindy. Tím rozradovaná měla se k němu, smála se naň jako jaro a dávala mu také přede všemi přednost.

Hoši sice o něm i divousovi vtípkovali, nadhodili, proč asi Tonka tu není, ale Jenik se o ní ani nezmínil. Však zdálo se, že za nedlouho umdlel. Ustal v skoku i zpěvu, a Bára marně se namáhala, aby ho u sebe udržela. Nejásala dlouho, netěšila se ze svého vítězství. Po chvíli se Jenik ztratil. Vše to jej omrzelo, dělal vše přes národu. Vzдорoval Tonce, chtěl, aby se dověděla, jak se veselil, aby žárčila. Ale rozleželo se mu vše v hlavě i v srdci. — Bára a Tonička! Teprve poznal, co má. Jal se přemýšlet a poznával, že poněkud chybil. Nešla, skoro měla dobře. Ale tolik ji prosil! Snad by byla šla, a on — tak zprudka ji

odbyl. A co jí řekl! I on jí ublížil — on jako všichni. Chudinka jistě nespí.

Litoval. Nezamířil k svému statku, ale ke Kudrnově chalupě.

Obešel zahrádku; tma byla mezi stromy a nic se tam nezabělalo. Přišoural se na zad k jejímu okénku, na něž zafukal, tiše — hlasitěji, pak volal; ale nikdo se neozval.

Hněvá se?

„Jeniku!“ ozvalo se ze šera. — Poznal starou Hrábkovou.

„Hledáš Tonku, viď?“ Hlas její byl jinaký. „Jdi si za ní do lesa, do ‚Malého dolu‘, kams ji vyšťval ty a vy všichni.“

Mluvila prudčeji a vyčítavě.

Byl jako ve snu, a teprve se podivil, když mu stařena pověděla, že Tonička tajně večer odešla, a sice do lesa, jak se Kudrna domnívá.

„Kam jinam,“ řekla, „by šla. Namluvili ji toho, chce se přesvědčit a jim dokázat . . . Vymlouvala jsem jí dost a dost, nebylo možná ji upokojit.“

„Dobrou noc, tetka!“ pravil Jeník kvapně, sotva že řeč Hrábkové vyslechnul, a kvapil odtud, až zmizel brzo v šeru.

Ohně uhasly, křiky a zpěvy umlkly. Po dědině i po horách ticho.

Na prahu chalupy seděla stará tetka a modlila se z duše, pohlížeje v tu stranu, kde se dobrošovský les černal.

## VI.

To on, ‚Malý důl‘. Kotlina neveliká, porostlou výšinou obklopená. Na kraji u kmene přes potok položeného jako u vchodu do toho pověstného místa stála Tonička.

Oddychla si.

Cesta až sem byla plna strachu. Nejistota ji soužila i očekávání. Byla napjata, rozčilená. Teď se před ní rozkládá ten důl — pěkný a tichý. Kol kolem na výšinách podřimovaly staré jedle a košaté buky, ani křoví se nehnuło. Travnatým dolem bublal potůček pramenící se ze studánky uprostřed dolu, nad nímž košatý, vysoký strom haluze rozkládál. Co to? Ani vidu, ani slechu! Čekala rej a divné zjevy. Zbloudila? Není to pravé místo?

Ale šla dobře, poznala je. Kdysi jsou s děvčaty na jahodách s výšiny se naň dívala. A nikde žinky, nikde vyžlete ani vodníka. Kámen jí padal se srdce. Směleji pokročila. Orosená tráva chladila ji nohy, bylo kolem vlhké chladno, Tonička však necítila.

Byla udivena, volnilo se jí u srdce. Došedši do středu kolem se plaše ohlížela. Snad nepřišla v pravý čas, záhy, a znova jí bázeň jímala. Došla ku stromu, javoru.

Listí nad ní ševalilo, voda zpod kořání hrčela. Uzřela zase nebe; hvězdy se leskly, a záře jejich mihotala se ve vodě a šerými haluzemi. — Úsedla na omšené kořání, kde bylo suché mistečko. Schovala nohy pod sukni, zástěrkou ruce ovinula, a schoulivši se hleděla po travnatém dole i tmavém boru. Bylo jí, jako by zlý sen jí opouštěl, modlila se, aby to bylo pravda. Snad ještě přijdou — zase lekala se, zvláště když křoví zašustilo. Nedej Bože! — Čekala, chvíle po chvíli utíkala, strach i naděje v duši mladého děvčete zápolily.

Tichá noc červnová, . . . potok bublal, a v tmavých hlubinách ozýval se táhlý šumot lesa. — —

„Hej, kmotře Podholo! U čerta, co děláš, vstaň přece.“

Starý Kudrna uchoпив skleslého vdovce za rameno, prudce jím zatřásl.

Podhola oči otevřev jako ze sna vytržený, nevěda, kde je, kolem se ohlížel.

„To ty?“ ptal se konečně, a zvednuv se napolo opřel se o jedli pod vrškem, s kterého byl sletěl.

„Co tu děláš v tenhle čas? Ty strašíš, Podholo?“

„Tak tys to byl? Tys mně nahnal! — Ale neřekneš —?“

„Žes tak sem a tam se motal? Haha, to bylo strašidlo!“

Podhola vzdychl. Ten by mu mohl vše pokazit!

„Však vidíš, kmotře, že už nejsem — už nejsem —“

„Ale byls. Zabloudit dnes sem, to už opice!“

„Já — jsem šel schvalně,“ zpovídal se vdovec, „schvalně — nějaké to koření . . .“

„Chlape stará, koření!“ A Kudrna smichu se nezdržel. „Až se Rosůlková o tom doví —“

V Podholovi to hrklo.

„Ale vyspi se tu, já tu mám jinou práci. Ty máš také v ní podíl! Vy jste Tonku sem vyštvali, ale jestliže se jí vlások skříví . . .“

„Povi všecko!“ nařikal v duchu Podhola.

„Rozumiš, já ji tu hledám. A tys taky při tom, a Rousková taky, ta ča —“

„Já? Já — nic —“

„Teď nic — vyspi se tu!“

„Půjdu s tebou, kmotřičku, nenechávej mne tu!“

Teď se ozvalo nedaleko volání:

„Toničko, Toničko!“

Zašustilo křovi, někdo se jím prodíral. Za chvíli tu stál Jeník, udýchaný, upachtěný.

„Hoj, kdo to?“

„Já, strýče!“ odpověděl Jeník, Kudrnu po hlase poznáv. „Máte Toničku? Já bloudil —“

„Tu si najdu, a ty si zatím opatruj strýčka!“

Ten skoro zoufale vzdychl. Mlčel, nebyl s to, aby slovíčka ze sebe vyrazil.

„Aj — aj, strýčku?! — Však on se o sebe postará —“

„Nohy mu neslouží,“ dodal zlomyslně Kudrna.

„Ah tak — to vás lituju!“

Podhola v duchu soptil.

„Strýče Kudrno, není-li ještě v Dole, tak nevím. Já zběhal celý les — avšak tu je nejbliže: pojďte za mnou!“

A nečekaje, nestaraje se o strýce přímo křovím a houštinou mířil v tu stranu k „Malému dolu“.

Kudrna za ním.

„Pomoz mně, Kudrno, nenechávej mne . . .“

„Oj, mrštný ženichu, popil si!“

Starý granátník nestačil Jeníkovi, za Kudrnou se opět pachtil Podhola, prostovlasý. Čepici byl ztratil.

Pracně se prodíral houštinou, byl jako rozbit, všechny údy ho bolely. Hmatal po kapsách: většina vršků ta tam! Tolik neštěstí a nehody najednou!

Jeník zastaviv se na výšině po Dole se rozhlížel. Ale ne po lesních žínkách. Dol tichý jako dřímající, a tam, hle! Pod javorem něco se bělá. Sběhl přímo se straňky, kvapil přes palouk, a již stál pod stromem. Chtěl zavýsknout, chtěl strýce zavolat, ale umkl. Tu seděla opřena hlavou o kmen javorový a tiše dřímala. Viděl v šeru ubledlou její tvář, slyšel její pokojný, tichý dech. Loktuše spadla jí na ramena, ruce na klíně spočívající byly sepjaty.

Nakloniv se k ní, za ruku jí chopil a tiše jménem jí volal.

Vytrhla se ulekaně, ale poznavši jej vzkřikla radostně.

„Nehněváš se na mne, Toničko?“

„Pojď odtud! Pryč odtud! Vyveď mne!“

„Počkej chvílenku, podívej se tam!“

Na vršku se zjevil Kudrna a za ním namáhal se Podhola.

„Strýc je to, Toničko! Hledá tě také!“

„Strýče, strýče!“ zajásalo děvče, zcela změněné radostí, a chvátajíc mu s Jenikem vstříc.

Chtěl hučet a se zlobit, co to vyvedla, ale nemohl. Podhola stál nedaleko, jsa na rozpacích.

„Vidiš, Toničko, také můj strýc je tady; přišel dosvědčit, že nejsi divousem. Teď přestanete bránit: vidíte? Sám jste se přesvědčil,“ pravil Jeník blíže pokročiv.

„Budete mlčet?“ — odpovětil tento drže ruce na kapsách. — —

Cestou zpáteční opírala se Tonička o svého Jenika. Strýcové šli vzadu.

„Ten Důl!“ pravilo blažené děvče. „Teď už jistě umlknou.“

„Toničko, víš, cos mně slíbila? Že povíš, co se ti v noc svatojanskou bude zdát? Co se ti zdálo tam pod javorem?“

Pohledla mu, usmívajíc se, do očí a řekla: „Už se mně sen vyplnil.“

„Ty vršky! — Ó ten vandrovni!“ mumlal vzadu Podhola. — —

Za rosy časné zrána byla již Rousková na mezi. Sekla několikrát lesklým srpem do trávy, tu ozval se za ni hlas: „Necháte toho!“

Podhola se tak na ni rozezleně rozkřikl. Chtěla si už vyjet, ale žasem umkla. Jeník, Tonička, Kudrna jdou od lesa. — To byl blesk z čista jasna.



Šli lidé do práce, potkávali noční poutníky. A než na mši odzvonili, věděli lidé po vsi už všechno.

„Tak tedy není divousem?“

„Jak pak by byla? Vrátila se z ‚Malého dolu!‘“

„Vždyť jsem to vždycky říkal!“

„To víš, lidé toho napovídají!“

Tak kmotry hovořily, a Tonka byla zase hodná, čistá jako padlý sníh. Bára Krčmářová zlosti plakala, a Rousková měla po posvícení. Žádných darů tu ani onde, vše se svezlo na její hlavu.

Podhola Jeníkovi ze strachu o sebe nebránil. — Synovec i Kudrna slibili, že budou mlčet, a pro jistotu vyzval poručník Matěje, aby si pro korec žita přišel. —

Jeníkovi vymoženo teď snadno vrchnostenské svolení, a Kudrna také nebránil.

Hrozba Jeníkova se nesplnila. Ženíl se zároveň se strýcem, neboť Rosůlková vidouc nezbyti a nemajíc jiného povolila prosbám zamilovaného vdovce.

Bylo slávy, hluku a radosti! Podhola se jen láskou rozplýval; ale než půl léta minulo, poprvé se na zlost opil.

Ale Jeník nelitoval, a divous byl také spokojen.

